

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2007

Obsah

1	Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky	2
1.1	Terorismus.....	2
1.2	Ochrana významných ekonomických zájmů České republiky	3
1.3	Kontrarozvědná činnost.....	4
1.4	Extremismus.....	5
1.5	Proliferace a nakládání s vojenským materiálem	8
1.6	Organizovaný zločin	9
1.7	Nelegální migrace	10
1.8	Negativní jevy v informačních a komunikačních systémech.....	11
2	Ochrana utajovaných informací a bezpečnostní řízení na žádost NBÚ	13
3	Podávání zpráv a ukládání úkolů	13
4	Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány	13
5	Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci.....	14
5.1	Mnohostranná spolupráce	15
6	Vnitřní bezpečnost	15
7	Kontrola.....	15
7.1	Vnější kontrola	15
7.2	Vnitřní kontrola	16
7.3	Právní rámec.....	17
7.4	Rozpočet.....	17

1 Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky

1.1 Terorismus

Bezpečnostní informační služba se v roce 2007 v oblasti boje proti terorismu zaměřila, tak jako v minulých letech, zejména na projevy islámského extremismu a terorismu. Třebaže islámští radikálové na území západních států v minulém roce neuskutečnili žádný významný teroristický akt, zmařené útoky např. v Německu¹ a ve Velké Británii² poukazují na stále ohrožení těchto států islámským terorismem.

Přirozeným prostředím pro islámské radikály v Evropě jsou tamější muslimské komunity. Z tohoto důvodu se evropské zpravodajské služby zaměřují na některé rizikové aktivity muslimů, které jsou identifikovány jako možné stimuly radikalizačních tendencí právě u členů komunity. Případnou radikalizaci muslimů může způsobit také pocit diskriminace ze strany většinové populace a události nebo zhoršující se bezpečnostní situace ve světě, zejména ve státech Středního východu, v Iráku a Afghánistánu.

V Evropě je v kontextu islámského extremismu a terorismu jako nejrizikovější hodnocena pákistánská diaspora. Tuto skutečnost potvrzují informace o významné roli některých členů pákistánských komunit v Evropě v šíření a podpoře islámského terorismu. V ČR však dosud nebyly zaznamenány aktivity, které by indikovaly přímé bezpečnostní riziko teroristického útoku ze strany členů místní pákistánské komunity nebo projevy jejího radikalismu.

Česká muslimská komunita doposud na události doma a ve světě, které se jí přímo i nepřímo dotýkají, reagovala smírně bez významných radikálních projevů.

V roce 2007 BIS shromažďovala informace o několika osobách, jejichž aktivity byly vyhodnoceny jako možné bezpečnostní riziko spojené s islámským extremismem a terorismem. Na základě získaných poznatků bylo možné prozatím vyloučit, že by tito jedinci představovali pro ČR bezprostřední riziko teroristického útoku.

V červenci 2007 byli např. Policií ČR v Praze zadrženi dva jemenští státní občané somálského původu, kteří jevíli zájem o budovu RFE/RL v Praze. Tyto osoby byly již před tím zadrženy na českém hraničním přechodu do Rakouska, kde se prokázaly falešnými identifikačními doklady. Jejich pokus o ilegální přechod státní hranice ČR a následný zájem o budovu RFE/RL mohl naznačovat mimo jiné bezpečnostní riziko spojené s činností islamistických sítí napojených na džihád v Somálsku.³ Hrozba případného teroristického útoku v souvislosti s činností těchto osob na území ČR se však doposud nepotvrdila.

Stupeň hrozby spojený s činností zpravodajských služeb států, které podporují terorismus ve světě, se odvíjí zejména od situace na Středním východě. Problematickou zemí je v této souvislosti především Írán definovaný jako stát s tendencemi zneužít svůj jaderný program k vývoji jaderné zbraně a podporovat některé militantní islamistické skupiny, které ohrožují vnitřní stabilitu zejména Libanonu, Iráku a Státu Izrael.

¹ V září 2007 byli v Německu zatčeni na základě podezření z přípravy teroristického útoku turecký státní příslušník Adem Yilmaz a němečtí státní příslušníci Fritz Martin Gelowicz a Daniel Martin Schneider. Jmenovaní měli vazby na teroristickou islámskou skupinu Svaz islámského džihádu (Islamic Jihad Union, IJU) v Pákistánu. Islamisté byli zadrženi ve stádiu konečných příprav útoku.

² V červnu 2007 se skupina atentátníků za pomoci náloží v automobilech pokusila o sérii teroristických útoků v Londýně a na letišti v Glasgow. V souvislosti s přípravou útoku bylo zatčeno celkem 8 osob.

³ Riziko spojené s případnou činností somálských islamistů v rámci světového džihádu charakterizuje skutečnost, že mnozí cizinci, kteří přijeli do Somálska zúčastnit se občanského konfliktu na straně islamistů, byli odhaleni jako členové al-Qá'idy ve východní Africe (AQEA). Ta společně s džihádistskou frakcí somálské islámské domobrany al-Ittihád al-Islámíja (AIAI) patří mezi nejaktivnější islamistická uskupení v Somálsku.

1.2 Ochrana významných ekonomických zájmů České republiky

Stejně jako v předchozích letech se BIS i v r. 2007 zaměřila v rámci ochrany významných ekonomických zájmů ČR především na problematiku správy státního majetku, zejména na transparentnost rozhodování jednotlivých státních institucí, klientelistické či přímo korupční chování jejich pracovníků a na snahy zájmových skupin a subjektů profitovat na úkor státu.

Konkrétně se jednalo o jevy, které negativně ovlivňují správu majetku v resortu ministerstva zemědělství včetně vyřešení sporů společnosti SETUZA s Podpůrným a garančním rolnickým a lesnickým fondem (PGRLF). Středem zájmu BIS bylo např. zneužívání dotací nebo zadávání podlimitních veřejných zakázek v oblasti propagace a PR aktivit. Obecně lze konstatovat, že činnost tohoto druhu představuje jednu z typických možností pro netransparentní vyvádění finančních prostředků, v tomto případě prostřednictvím spřízněných PR agentur. Efektivitu a účelnost takových kampaní lze jen obtížně zhodnotit a zpětně kontrolovat, obzvláště s delším časovým odstupem.

BIS také monitorovala proces ukončování činnosti České konsolidační agentury a hospodaření se státními hmotnými rezervami, které se různé subjekty snažily ovlivnit ve svůj prospěch.

BIS dále zabezpečovala informace o aktivitách, které mohou mít negativní dopad na hospodaření významných strategických společností s majoritní účastí státu. Pozornost byla věnována jevům představujícím možné riziko pro výši privatizačního výnosu u společností, u kterých se privatizace připravuje, nebo se do budoucna předpokládá. Někteří zájemci o vybrané společnosti využívají nestandardní metody ve snaze vytvořit si výhodnější pozici pro předpokládanou privatizaci.

Další rizika jsou spojena také se změnou právní formy těchto společností.

BIS analyzovala poznatky k čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. Lze konstatovat, že přetrvává riziko zvýhodňování některých projektů předkládaných k financování ze strukturálních fondů EU prostřednictvím osob zodpovědných za jejich hodnocení.

Netransparentní činnost subjektů, které jsou součástí implementační struktury pro čerpání finančních prostředků z evropských fondů, může ohrozit její důvěryhodnost.

BIS vyhodnocovala poznatky k nestandardním jevům, které provázely investiční aktivity některých finančních skupin. Tyto skupiny pro podporu svých záměrů řídí a financují činnost lobbistů, jejichž prostřednictvím dosazují vybrané osoby na místa ve státní správě a samosprávě. Dochází tak k ovlivňování činnosti těchto orgánů ve prospěch soukromých subjektů, což má negativní dopad na veřejné finance.

Někteří zástupci finančních skupin využívají pro své podnikání rovněž osoby z řad bývalých stranických a svazáckých funkcionářů z období před r. 1989. Ti díky svým kontaktům tvoří v ČR významnou lobbistickou skupinu, jež se snaží ovlivnit nebo ovlivňuje kromě státní správy a samosprávy i legislativní proces a činnost legislativních orgánů.

V oblasti energetické bezpečnosti ČR lze nadále za nejzávažnější problémy považovat přílišnou závislost na dodávkách energetických surovin z jednoho zdroje nebo jednou transportní trasou a omezenou možnost zajistit dodávky od více nezávislých dodavatelů. BIS upozornila na rizika spjatá se vstupem zahraničních subjektů do českých energetických společností a věnovala pozornost i budoucí struktuře zdrojů výroby elektrické energie. V této souvislosti byly zaznamenány snahy zahraničního subjektu o ovlivnění volby technologie, která bude v budoucnu využívána pro tuto výrobu.

Z hlediska energetické bezpečnosti ČR je negativní případné zvyšování závislosti na zahraničních energetických surovinách. Jedním ze způsobů, jak se vyhnout nárůstu této závislosti, je zachování kontroly českého státu nad těžbou uranu v ČR.

Lze konstatovat, že významné ekonomické zájmy ČR ohrožuje zejména nežádoucí ovlivňování výkonu státní správy. Různé tuzemské i zahraniční podnikatelské, finanční a lobbistické skupiny, ale i jednotlivé osoby, se stejně jako v minulosti snaží dosáhnout zisku na úkor státního majetku a ovlivňovat činnost společností s majetkovou účastí státu ve svůj prospěch. K prosazení svých zájmů přitom využívají nestandardně získaných interních informací orgánů státní správy a přímých nebo zprostředkovaných kontaktů na úředníky s rozhodovací pravomocí.

1.3 Kontrarozvědná činnost Zpravodajské služby RF

V roce 2007 byly na území ČR již tradičně neaktivnější zpravodajské služby Ruské federace (ZS RF). V uplynulém období nedošlo k výraznějším změnám počtu ruských zpravodajců působících v ČR v rámci ruské diplomatické mise či pod jinými krycími legendami.

Renesanci ruských zpravodajských aktivních opatření, jejichž sovětská éra byla přerušena rozpadem SSSR, lze datovat začátkem vyjednávání východoevropských zemí o vstupu do NATO a zahájením rozšiřování EU.

Z českého pohledu v roce 2007 dominovala ruská aktivní opatření související se záměrem vybudovat na našem území komponenty americké protiraketové obrany a ruskými spory s pobaltskými státy. Nadále pokračují snahy o získání skrytých vlivových kanálů v rámci státních a politických struktur ČR.

Především v rámci prosazování svých zájmů ve věci amerického radaru se ZS RF v uplynulém roce snažily kontaktovat, infiltrovat a ovlivňovat osoby a subjekty (především ze sféry občanské společnosti, politiky a médií) mající vliv na veřejné mínění. V širších souvislostech je cílem těchto snah nejen zvýšení odporu veřejnosti k radaru, ale mj. i vyvolání dojmu, že v Evropě dochází pod patronací EU a NATO k rehabilitaci nacismu a popírání rozhodující role SSSR při porážce nacismu ve 2. světové válce a záchraně Evropy.

Podle BIS se v případě ruských aktivních opatření vůči ČR a jejím spojencům jednalo o možnou součást širší a dlouhodobé ruské kampaně, jejímž cílem je narušit integritu EU a NATO, izolovat USA (resp. povzbudit izolacionistické nálady v USA) a obnovit kontrolu nad ztraceným sovětským bezpečnostním perimetrem v Evropě, a to bez ohledu na výsledek vyjednávání o možnosti vybudování protiraketového radaru v ČR.

Další ruskou rozvědnou aktivitou byl v roce 2007 zpravodajský sběr informací ekonomického charakteru a zpravodajská (zejména vlivová) podpora a ochrana ruských ekonomických zájmů v ČR. Tato rizika jsou kontinuálně reprezentována zejména čilými aktivitami současných i bývalých ruských zpravodajských důstojníků působících na diplomatických postech, v ruských státních i privátních společnostech a specializovaných obchodních komorách.

Tento vývoj se netýká jen aktivit ZS RF v České republice, což dokládá i nepřehledné množství informací, které lze najít v otevřených zdrojích. Např.:

- Odhalení ruského deníku Kommersant, že ruský manažer Oleg Švarcman spravoval fondy ve výši 3,6 mld. USD, jejichž vlastníky byly subjekty spjaté s ruskými zpravodajskými službami SVR a FSB. Švarcman rovněž spolupracoval se západními investory, a podle svých slov i v tomto ohledu spolupracoval s ruskými zpravodajskými službami⁴. Uvedená kauza

⁴ Poté, co novinář Kommersantu Maxim Kvaša zveřejnil interview se Švarcmanem, manažer prohlásil, že Kvaša využil při přepisu jeho vyjádření „literární licenci“. Následně v interview pro rádio Echo Moskvy Švarcman dokonce prohlásil, že Kvaša by měl vypít jed.

způsobila neklid mezi západními investory a rozpoutala diskusi o rizicích a roli bývalých ruských zpravodajců⁵ v komerční sféře⁶.

- Když prezident Putin uváděl do úřadu novou hlavu ruské civilní rozvědky, o úlohách rozvědky mimo jiné řekl: „*je potřeba aktivněji chránit ekonomické zájmy našich [ruských] společností v zahraničí*“.
- V prosinci 2007 informovala ruská média o vystoupení prezidenta Putina na Radě pro vědu, technologie a vzdělání při úřadu prezidenta. Prezident mimo jiné konstatoval, že technická rozvědka musí být aktivnější a v blízké době bude třeba v tomto směru zkoncentrovat úsilí a stanovit priority. Prezidenta doplnil generální ředitel ruské Obchodní a průmyslové komory a bývalý ředitel rozvědky SVR, který navrhl, aby ruská technická rozvědka pracovala ve prospěch nového ruského státního podniku Rostěchnologija a aby byl zřízen orgán, který by informace získané rozvědkou předával i ruským soukromým podnikatelům a podnikům.

Ve světle těchto a dalších informací je třeba konstatovat, že důsledkem ekonomické špionáže není jen riziko ztráty konkurenční výhody či trhu. Ekonomika a podnikatelské skupiny mohou být a jsou rovněž využívány jako prostředek politického nátlaku.

BIS konstatuje, že ruská špionážní činnost v ČR aktuálně dosahuje mimořádně vysoké intenzity a úrovně.

1.4 Extremismus

Neonacistická scéna

Neonacistická scéna funguje i nadále podle koncepce tzv. autonomního nacionalismu. Přední místo na ní v roce 2007 stále zaujímal Národní odpor, jehož aktivisté se podíleli na organizaci dvou největších neonacistických akcí roku - prvomájového průvodu v Brně a pochodu pražským židovským městem dne 10. listopadu 2007. Přestože se neonacisté snažili splnit všechny formální zákonné požadavky, byly jejich demonstrace, vzhledem k jejich skutečnému účelu, zakázány.

Vedle velkých pochodů v Brně a Praze se v městech po celé ČR v průběhu roku 2007 konala řada menších veřejných akcí, jichž se zúčastnili neonacisté. Tato povolená shromáždění byla organizována pod různými záminkami (odmítání pozitivní diskriminace, požadavek znovuzavedení trestu smrti, nesouhlas s vybudováním americké radarové základny v ČR, pieta, atp.).

Většinu z nich pořádal Národní korporativismus (NK). Toto neregistrované pravicově extremistické uskupení stále není jednoznačně vyprofilované a pohybuje se na rozhraní mezi neonacistickou a ultranacionalistickou scénou. Demonstrací, které NK v roce 2007 pořádal, se účastnil relativně značný počet osob z prostředí extrémní pravice, v průměru okolo 100 účastníků.

Při všech demonstracích se příznivci extrémní pravice stále častěji oblékali v tzv. stylu black block, napodobujícím levicové extremisty. Při střetech neonacistů s militantními antifašisty, kterých oproti minulým letům přibývalo, bylo díky tomuto trendu pro policii obtížnější na první pohled příslušníky antagonistických skupin rozeznat. BIS nevylučuje, že tento styl oblékání, jehož výhodou je vyšší anonymita aktivistů, se bude mezi pravicovými extremisty nadále rozšiřovat a bezpečnostní složky se s jeho nevýhodami budou potýkat stále častěji.

BIS stále častěji zaznamenává přítomnost českých neonacistů na koncertech v zahraničí. Jako příklad lze uvést účast českých neonacistů na akci s názvem Fest Der Völker v německé Jeně, na níž

⁵ Ostatně jeden z tradičních ruských axiomů říká: „*ze služby[tajné] se nikdy neodchází*“ a sám Putin jej parafrázoval v rámci své prezidentské kampaně v roce 2000, když prohlásil: „*neexistuje bývalý čekista*“ (čekista byl příslušník první bolševické tajné služby Čeka a jako čekisté se běžně nazývají i dnešní příslušníci FSB a SVR).

⁶ Náповědou může být titulní článek jednoho z loňských ruských vydání časopisu Smart Money: „KGB je lepší než MBA“.

vystoupila i česká neonacistická kapela Conflict 88. Tento trend bude v souvislosti se vstupem ČR do schengenského prostoru zřejmě pokračovat.

Dlouhodobě roste význam a obliba internetu mezi pravicovými i levicovými extremisty. Přispívá k tomu zejména relativní anonymita jeho prostředí a rostoucí dostupnost a rychlost internetového připojení. Extremisté využívají internet k různým účelům, nejčastěji k prezentaci svých postojů a myšlenek, k vzájemné komunikaci, k prodeji zboží s extremistickou tematikou, ale i k navazování kontaktů se zahraničními podobně smýšlejícími jednotlivci a skupinami. V roce 2007 sehrál internet významnou roli i při organizování všech větších pochodů neonacistů a mobilizaci jejich protivníků. V budoucnu lze očekávat, že extremisté budou do prostředí internetu stále častěji přenášet i vzájemné soupeření.

Ultracionalistická scéna

Stejně jako v předchozích letech věnovala BIS i v roce 2007 pozornost politickým stranám a občanským sdružením, která jsou hlavními představiteli tzv. ultracionalistické scény. Jde o krajně nacionalisticky, antisemitsky, rasisticky či xenofobně zaměřené skupiny, jejichž členové zastávají velmi radikální postoje. Před veřejností se snaží většinou vystupovat umírněně a nedostat se do konfliktu se zákonem. Někteří udržují kontakty s neonacisty a využívají jejich podporu, přestože veřejně se od nich distancují. Jelikož se ultracionalisté snaží soustředit na sebe pozornost zejména v období před volbami, nebyla v roce 2007 jejich činnost nijak výrazná.

Výjimku představovala Národní strana (NS), která se stejně jako v předchozích letech podílela na celé řadě kontroverzních akcí, jejichž cílem bylo upoutat zájem médií a dostat stranu do povědomí široké veřejnosti.

Za provokativní počín NS lze považovat založení Národní gardy (NG), polovojenské organizace NS, které bylo oficiálně vyhlášeno na demonstraci NS na Václavském náměstí dne 28. října 2007. Požadavek na vytvoření NG měla NS obsažen již ve svém politickém programu v roce 2006. Nejednalo se tudíž o momentální inspiraci obdobnou národní gardou, založenou ultracionalisty v Maďarsku. Je však velmi pravděpodobné, že vznik Maďarské gardy, mediální zájem, který ji provázel a záměr dalších nacionalistických organizací založit podobné polovojenské „jednotky“ vznik této organizace urychlily. Česká NG má prozatím s Maďarskou gardou jen velmi málo společného a je spíše virtuálním než funkčním projektem.

Druhým neaktivnějším ultracionalistickým subjektem bylo v roce 2007 občanské sdružení Vlastenecká fronta (VF), které působí zejména jako podpůrná politická a osvětová organizace. VF v roce 2007 uspořádala několik veřejných akcí. Nejkonfliktnější byla její demonstrace spoluorganizovaná ultracionalistickou politickou stranou Národní sjednocení dne 1. května 2007 v Praze, při které se ultracionalisté nejdříve střetli s Mladými sociálními demokraty a poté byli napadeni skupinou militantních antifasistů.

Aktivita dalších ultracionalistických subjektů nebyly v roce 2007 nijak výrazné.

Anarchoautonomní hnutí

V roce 2007 došlo k oživení české anarchoautonomní scény. Přispěl k tomu nejen nástup nové generace anarchoautonomů, kteří se převážně orientují na militantní antifasismus, ale i některé významné vnitrostátní a mezinárodní události.

Nová generace alternativně smýšlející mládeže sice uznává obecné anarchistické principy, ale samotná anarchistická ideologie ji hlouběji nezajímá. Redukuje ji na jediné „politické téma“, kterým je boj proti ideologickým odpůrcům – antifasismus. To se projevuje mj. i dlouhodobým nezájmem nových aktivistů o vstup do anarchistických organizací.

Nejvýznamnějším představitelem militantního antifašismu v ČR je již několik let skupina Antifašistická akce (AFA), která se snaží zastřešit radikální antifašisty vyvíjející činnost na místní úrovni. AFA se kromě propagačních a informačních aktivit zabývá i praktickou činností. Za legitimní prostředek boje proti svým odpůrcům považují militantní antifašisté i fyzickou konfrontaci.

Střety mezi antifašisty a pravicovými extremisty se odehrávají buď na úrovni jednotlivců či menších skupin, nebo na úrovni velkých skupin u příležitosti veřejných shromáždění. Zvyšování napětí mezi antifašisty a pravicovými extremisty vedlo v roce 2007 k oboustranné radikalizaci. K několika větším střetům došlo zejména v průběhu ohlášených demonstrací a pochodů pravicových extremistů.

Největší mobilizaci antifašistů zaznamenala BIS v souvislosti s plánovaným pochodem neonacistů pražským židovským městem. Dne 10. listopadu 2007 se část anarchoautonomů nejprve sešla na řádně ohlášeném shromáždění, odkud pochodovali k místu plánovaného srazu neonacistů. Vzhledem k tomu, že policie se soustředila hlavně na pravicové extremisty, militantní antifašisté vyzbrojení k pouličnímu boji se bez větších problémů dostali do bezprostřední blízkosti židovského města. Oproti malým skupinkám neonacistů byli ve značné převaze a jednoznačně toho využívali. Kromě jednotlivců z řad pravicových extremistů napadali antifašisté i příslušníky policie, která tak paradoxně nakonec musela nejvíc zasahovat proti nim.

Ačkoliv hlavním tématem aktivit českých anarchoautonomů byl stejně jako v předchozím roce antifašismus, uspořádali v roce 2007 navíc i několik veřejných akcí na témata jiná. Inspirovaly je k tomu především některé domácí a zahraniční události. Několikrát také podpořili shromáždění jiných levicových subjektů, na nichž se formovali do anarchistického bloku. V souvislosti se summitem G8 v německém Heiligendammu sice proběhla mezi českými anarchoautonomy mobilizační a propagační kampaň, ale tato událost se jejich nosným tématem nestala.

Marxisticko-leninské skupiny

Významné vnitrostátní a mezinárodní události v roce 2007 ovlivnily nejen anarchoautonomní hnutí, ale i činnost některých marxisticko-leninsky orientovaných skupin, které jsou součástí extrémně levicové scény. Zatímco některá uskupení plně využila aktuální společenská témata a oživila svoji činnost, jiná zůstala v útlumu.

Marxisticko-leninské skupiny se dlouhodobě potýkají s malou členskou základnou, což je nutí k překonávání vzájemných ideologických rozporů a ke spolupráci s většími a vlivnějšími organizacemi i mimo levicově extremistické spektrum. Tento trend byl v ČR patrný již v předchozích letech, kdy ke spolupráci levicových extremistů a neextremistických, zpravidla levicově zaměřených subjektů, docházelo v rámci tzv. antiglobalizačního hnutí a jeho konceptu sociálních fór. V roce 2007 tato platforma zcela ustoupila do pozadí a místo ní se levicoví extremisté zapojili do aktivit odpůrců výstavby americké radarové stanice na území ČR (dále jen protiradarové hnutí).

Zapojení jednotlivých subjektů do protiradarového hnutí považuje BIS, podobně jako v případě zapojení do antiglobalizačního hnutí, za zcela legitimní činnost v rámci občanské společnosti. V tomto prostředí však vedle neextremistických skupin a směrů působí také levicově extremistické subjekty, jejichž představitelé mohou využít protiradarové hnutí k vlastní propagaci. Proto BIS věnovala jejich aktivitám pozornost.

Marxisticko-leninské skupiny pokračovaly v roce 2007 ve spolupráci s obdobně orientovanými zahraničními skupinami, přičemž k nejužší spolupráci docházelo zejména s kolegy z Německa a Slovenska. Summit G8 v Heiligendammu byl výzvou nejen pro anarchoautonomy, ale i pro představitele marxisticko-leninských skupin. Mobilizace v tomto prostředí však byla velmi slabá. Pokud se příznivci marxisticko-leninsky orientovaných skupin protestů v Heiligendammu zúčastnili, jednalo se velmi pravděpodobně pouze o jednotlivce.

1.5 Proliferace a nakládání s vojenským materiálem

V rámci problematiky proliferace zbraní hromadného ničení (ZHN) a jejich nosičů, včetně položek a technologií dvojího užití, BIS dlouhodobě věnuje pozornost zejména vývozům zboží a technologií dvojího užití do KLDŘ, Íránu a Sýrie a některých dalších zemí, ze kterých by bylo možné tyto položky reexportovat.

V roce 2007 se rozšířila sankční opatření Rady bezpečnosti OSN, zakazující obchody s materiály a technologiemi, zneužitelnými v jaderném a raketovém programu Íránu. Tuto skutečnost promítla Komise (ES) do nařízení o omezujících opatřeních vůči Íránu, které je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech EU.

V uplynulém roce BIS informovala oprávněné adresáty mj. o zájmu rizikových zemí o řídicí jednotky, zařízení pro velmi přesné obrábění a některé speciální materiály či přístroje z produkce českých podniků. Informace se týkaly přípravy obchodů se zbožím dvojího užití, pro jejichž realizaci bylo deklarováno civilní využití a ve kterých vystupovaly krycí obchodní subjekty s vazbou na jaderné, chemické, biologické a raketové programy těchto zemí.

BIS také zaznamenala snahu některých exportérů o obcházení kontrolních režimů. Jejich předmětem byl především vývoz technologií, které jsou využitelné jak pro civilní, tak pro vojenské programy, do třetích zemí. V této souvislosti se BIS zabývala také problematikou nových a původních českých technologií a know-how, a to i ve vztahu k zahraničním podnikům s českou účastí, které vyrábějí zařízení podléhající kontrolním mechanismům ČR.

BIS analyzovala mj. i bezpečnostní rizika vyplývající z provozu jaderných zařízení a převozů jaderných materiálů pro jaderné elektrárny Temelín a Dukovany. Žádné signály o možném riziku však nebyly zaznamenány.

Předmětem meziresortních jednání se staly některé legislativní nedostatky zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, a to společně s konkrétními ustanoveními zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, která upravují nakládání s průmyslovými (civilními) výbušninami. Tyto nedostatky vedly k tomu, že u některých dovozů či vývozů zboží existovala možnost deklarace obchodu jako civilního, ačkoliv ve skutečnosti se mohlo jednat o obchod s vojenským materiálem.

Stanovisky upozorňujícími zejména na účelové postupy žadatelů o povolení ve smyslu příslušných ustanovení zákona č. 38/1994 Sb. o zahraničním obchodu s vojenským materiálem se BIS podílela na povolovacím řízení podle tohoto zákona. V licenčním řízení pak BIS poukazovala na rizika vývozu vojenského materiálu do rizikových zemí.

BIS se mj. podílela na přípravě novely zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění zákona č. 376/2007 Sb., která by měla napomoci řešení problémů spojených s konstrukcí tzv. improvizovaných výbušných nástražných systémů, k jejichž přípravě jsou např. na internetu nadále poměrně snadno dostupné návody.

V loňském roce BIS sledovala změny ve vlastnické struktuře společností s majetkovou účastí státu, např. v rámci přípravy privatizace společnosti Škodaexport, a.s.

V roce 2007 BIS zaznamenala některé problémy provázející ukončování projektu ekologické likvidace významného množství nepotřebné armádní munice, který pro Ministerstvo obrany smluvně zajišťovaly společnosti pod vedením Poličských strojírén, a. s. Jednalo se např. o nedodržování podmínek skladování munice společnosti STV Group a.s. v Hajništi u Nového Města pod Smrkem, výbuch munice zpracovávané ve společnosti Excalibur Army spol.s r.o. nebo v Poličských strojárnách. Přes tyto dílčí nedostatky nebyly zaznamenány poznatky, které by v tomto směru svědčily o vzniku vážných bezpečnostních rizik.

1.6 Organizovaný zločin

Nejvýznamnějšími skupinami organizovaného zločinu na území ČR byly i v roce 2007 ruskojazyčné, kavkazské a balkánské skupiny.

Tradičním těžištěm jejich zájmu je veřejná správa, policie a justice. Právě kontakty a vazby směřující do těchto oblastí jsou prostředkem k legalizaci aktivit a zisků těchto skupin. Pro navazování takových kontaktů využívají především korupce. Kromě rozsáhlých kontaktů do českého kriminálního prostředí spolupracují tyto skupiny při realizaci svých zájmů také s odborníky – právníky, finančníky a poradci různého druhu a zaměření.

K ovlivňování rozhodnutí a výkonu veřejné správy využívají rovněž vazeb na různé zájmové skupiny, podnikatele, poradce státních činitelů apod. K vytváření a udržování takových vazeb slouží různé obchodní společnosti či nadace, ve kterých má organizovaný zločin prostřednictvím svých členů účast.

Lze usuzovat, že skupiny organizovaného zločinu jsou nejen schopny úspěšně legalizovat svoje zisky z nelegální činnosti, ale také tyto služby poskytnout jiným osobám.

Ruskojazyčné a kavkazské skupiny organizovaného zločinu

Z hlediska celkového vývoje organizovaného zločinu na území ČR byla v roce 2007 pravděpodobně nejvýznamnější aktivitou snaha o sjednocení různých ruskojazyčných skupin pod jednu autoritu – tzv. *vora v zakoně*⁷. Tuto snahu zkomplikoval násilný konflikt mezi čečenskou a arménskou skupinou, který vyvrcholil pokusy o zavraždění jednoho z vysokých představitelů jedné ze skupin. Najatý vrah byl na základě informací BIS zadržen Policií ČR.

Mezi těmito skupinami i nadále přetrvává značné napětí, vyvolané dosud nevyřešeným sporem o teritoria na území hl. m. Prahy. Rizikovým faktorem je fakt, že obě skupiny disponují značnými finančními, materiálními a logistickými prostředky.

Ruskojazyčné skupiny organizovaného zločinu využívají k legalizaci svých zisků pomoci různých finančních expertů a osob s rozsáhlými klientskými vazbami na některé bývalé i současné politiky nebo vysoké státní úředníky. K legalizaci zisků slouží i kasina nebo restaurační zařízení, vlastněná osobami s vazbami na prostředí organizovaného zločinu, nebo nákupy a prodej luxusního zboží.

Zatímco Čečenci se zabývají zejména vydíráním, leasingovými podvody, obchodem s drogami, majetkovou trestnou činností a velkou část jejich aktivit tvoří organizování nelegální migrace, tradiční oblastí aktivit arménských skupin je mj. oficiální podnikatelská a investiční činnost. Konkrétně se jedná např. o zabezpečování ostrahy objektů, a to i významných tuzemských podniků. Informace BIS také potvrzují úspěšný zájem o podnikání v oblasti dopravy a obchodu s pohonnými hmotami.

Balkánský organizovaný zločin

Na území ČR působí zejména skupiny z Albánie, Kosova a Makedonie, které se vyznačují mimo jiné mezinárodní strukturou. Jejich aktivity jsou zaměřeny především na obchod s drogami a lidmi, praní špinavých peněz, padělání dokladů a nelegální zprostředkovávání pobytu cizinců na území ČR.

⁷ „Vor v zakoně“ – „zloděj ze zákona“ - nejvyšší zločinecká autorita na určitém území či v určité oblasti podnikání (ekvivalentní americkému „boss“ či „don“); zákonem je míněn tzv. zlodějský zákon tradičního ruského podsvětí. V současné době jde spíše o tradiční název, obsah byl modernizován.

Zisky těchto skupin jsou legalizovány prostřednictvím sítě legálně působících obchodních společností, zejména kasin.

Značné bezpečnostní riziko představují aktivity zaměřené na legalizaci pobytu cizinců na území ČR, neboť se jedná zejména o osoby spojené s kriminálním prostředím. Jde především o kosovské a makedonské Albánce, Srby a osoby arabského původu.

Lze předpokládat, že tlak balkánského organizovaného zločinu na pronikání na území ČR se v budoucnosti zvýší. Důvodem pro tento předpoklad je nejen komplikovaná balkánská politická situace, ale i nárůst objemu tzv. šedé ekonomiky a nelegálních zisků a z toho vyplývající zvýšená poptávka po možnosti jejich legalizace a dalšího investování.

Ukrajinský organizovaný zločin

Na území ČR, zejména v Brně, ale částečně i v regionu severní Moravy a v Praze, působí ukrajinská, tzv. Luhaňská skupina organizovaného zločinu. Ukrajinci jsou aktivní především v oblasti obchodu se zbraněmi, ve vymáhání dluhů a výpalného, zajišťování prostitutek z Ukrajiny, únosů lidí a vražd.

Podle dosud získaných informací vliv této skupiny stále roste a Ukrajinci neuznávají žádné „zákony“ respektované v prostředí organizovaného zločinu.

Veřejná správa

Výkon a rozhodování veřejné správy v ČR se snaží ovlivňovat různé zájmové skupiny, které prosazují jak zájmy své, tak i zájmy svých klientů. Některé tyto skupiny využívají metody organizovaného zločinu.

V několika konkrétních případech zaznamenala BIS zneužívání a manipulaci v konkurzním řízení. Nelze ve všech případech tvrdit, že jde o organizované zločinecké aktivity. V těchto případech se jedná o využívání, resp. zneužívání toho, že stávající legislativa dosud dostatečně nepostihuje všechny negativní jevy, které se objevují během společenského vývoje.

BIS rovněž zaznamenala dosud plně neprověřené signály o snahách ovlivňovat soudy při rozhodování o záležitostech týkajících se výkonu trestu odnětí svobody. Jde zejména o nekorektní získávání nebo přímo falšování dokladů potřebných ke konkrétnímu rozhodnutí (např. zdravotní dokumentace, posudky o chování vězně).

Tyto signály nasvědčují, že někteří advokáti zjevně postupují přinejmenším v rozporu s etickými normami. Jde zejména o zneužívání klientských, přátelských i profesních vazeb jak do justičního či policejního prostředí, tak do podsvětí.

BIS také disponuje informacemi o snahách některých bývalých policistů využívat dřívější profesní kontakty ve svůj prospěch, zejména pro ovlivnění vyšetřování, které je proti nim vedeno, nebo pro legalizaci svých nezákonných příjmů.

Pro vytváření klientských vazeb je podle informací BIS využíváno i prostředí některých vysokých škol, zejména těch, které poskytují možnost zvyšování kvalifikace pracovníkům státní správy nebo příslušníkům bezpečnostních složek. Jedná se zejména o zavázání si těchto osob tím, že studium je jim v maximální možné míře ulehčováno.

1.7 Nelegální migrace

Česká republika je nadále pro většinu migrantů především zemí tranzitní (Číňané). Hlavní a z hlediska bezpečnostních rizik nejzávažnější metodou nelegální migrace se stává legalizace pobytu. Služby v tomto oboru nabízí celá řada subjektů (advokátních kanceláří, společností zabývajících se poradenstvím, zajišťováním dokladů, ubytování, zaměstnání atd.).

Po vstupu ČR do schengenského prostoru bude pro organizátory nelegální migrace jediným problémem získat platné vízum do ČR, proto se pozornost organizátorů pravděpodobně zaměří na padělání a pozměňování víz a cestovních dokladů a na ovlivňování českých orgánů při rozhodování o vydávání víz a povolení k pobytu.

Arménská a čečenská nelegální migrace

Některé arménské skupiny organizovaného zločinu se věnují zejména organizování nelegální migrace. Pro získávání dokladů opravňujících migranty ke vstupu nebo tranzitu do vybrané země používají Arméni různé metody, včetně padělání cestovních dokladů, vízových štítků apod.

Organizování nelegální migrace probíhá také v čečenské komunitě v ČR, kterou většinou tvoří uprchlíci – žadatelé o mezinárodní ochranu. Někteří členové této komunity jsou napojeni na organizované mezinárodní skupiny, které se zabývají legalizací pobytu cizinců, zejména pomocí různých padělaných nebo upravovaných dokladů.

Klienty těchto skupin jsou hlavně osoby ze států bývalého SSSR. Některé skupiny jsou schopny svým klientům zajistit v ČR i zaměstnání (na stavbách apod.).

V roce 2007 se BIS podílela informační podporou na odhalení činnosti organizované skupiny osob, která své aktivity soustředila na legalizaci pobytu osob ze zemí bývalého SSSR, a to i za použití padělaných dokladů. Na podzim 2007 proti této skupině zakročila Policie ČR.

Asijská nelegální migrace

K nejčastějším nelegálním migrantům patřili v roce 2007 občané Vietnamu. Ti využívají k legalizaci pobytu zejména účelové sňatky s českými občankami, nebo prohlášení otcovství dítěte, které dosud nemělo v rodném listu uvedeno jméno otce. Na základě těchto skutečností pak žádají o sloučení s rodinou a získání trvalého pobytu na území ČR. Rovněž jsou využívána pracovní povolení, která umožňují získání pobytového víza.

Nelegální migrace z Blízkého a Středního východu

Na základě informací BIS zadržela Policie ČR v květnu 2007 skupinu organizátorů nelegální migrace z oblasti severní Afriky, Blízkého východu a Iráku.

Dlouhodobým jevem je silná migrace Turků a tureckých Kurdů přes Balkán a střední Evropu do SRN. Jeden z menších migračních kanálů, využívajících mezipřistání na letišti Praha-Ruzyně, vede i přes ČR.

ČR je využívána jako tranzitní země, ve které žádají o mezinárodní ochranu také migranti z Kyrgyzstánu. Kyrgyzská nelegální migrace do ČR, příp. do dalších zemí Evropy, je podřízena bossům kyrgyzské komunity v ČR.

1.8 Negativní jevy v informačních a komunikačních systémech

Oblast kybernetické bezpečnosti se dostává do popředí zájmu zpravodajských služeb, a to zejména v důsledku celosvětového rozvoje informačních a komunikačních technologií. Tento rozvoj s sebou totiž nese kromě nezpochybnitelných výhod také nová rizika a hrozby. Především těmi se pak různé bezpečnostní instituce včetně zpravodajských služeb zabývají.

Jako příklad je možné uvést události v Estonsku z přelomu dubna a května 2007. V souvislosti se sporem o přemístění pomníku sovětského vojáka se Estonsko, které je považováno v oblasti počítačové gramotnosti a elektronizace veřejné správy za evropskou špičku, stalo během několika dní cílem obrovského množství sofistikovaných a organizovaných internetových útoků, které měly svůj

původ ve většině případů v Rusku. Zasaženy byly především vládní instituce, ale i banky, systémy mobilních operátorů apod.

Ačkoli škody vyvolané těmito útoky dokázalo Estonsko poměrně účinně minimalizovat, významné části estonského kyberprostoru byly po několik týdnů izolovány a uživatelům znepřístupněny. Tyto události připomněly zranitelnost jednotlivých zemí v oblasti kybernetické bezpečnosti, a to především v případě napadení systémů tzv. kritické infrastruktury.

Pro obdobné útoky na různé veřejné instituce a významné ekonomické subjekty v Evropě i Americe využívají útočníci také serverů umístěných v Číně, která však přímý podíl na takovém napadání informačních systémů popírá.

V roce 2007 došlo k odhalení útoku, jehož cílem se v ČR stalo několik set internetových domén. S použitím speciálně připraveného škodlivého kódu a infikování uživatelských stanic se útočníkovi podařilo získávat citlivé přihlašovací údaje, aniž by to běžný uživatel mohl zaznamenat. Nebezpečnost použitého malware spočívala zejména v jeho univerzálnosti a ve složité odhalitelnosti pro uživatele.

Kromě získávání informací o možných rizicích napadení systémů důležitých pro zachování bezpečnosti a běžného fungování státu, se BIS soustřeďuje i na ochranu před možnou snahou cizích zpravodajských služeb či jiných institucí státního aparátu, ale i soukromých subjektů, získat citlivé či utajované informace, stejně jako důležité technické a technologické údaje. Snahy dostat se touto cestou k firemnímu „know-how“ byly v loňském roce v Evropě a USA několikrát zaznamenány. Připravenost našich podniků je v tomto směru obecně nízká a je jí třeba věnovat zvýšenou pozornost.

Vlivem narůstající závislosti moderní společnosti na informačních technologiích vznikají reálné hrozby i pro běžné uživatele. Jedná se především o stále častější krádeže elektronické identity a s tím spojené podvody zejména v oblasti elektronického bankovníctví či internetového obchodování. Ačkoliv bankovní domy celkem flexibilně reagují na tyto bezpečnostní incidenty a zavádějí přísnější bezpečnostní pravidla, byly i v minulém roce v ČR zaznamenány internetové útoky phishingového typu⁸.

Lze konstatovat, že vzhledem k lepší informovanosti uživatelů a aktivnímu přístupu většiny poskytovatelů k ochraně spravovaných systémů dochází i ke zvyšování sofistikovanosti a nebezpečnosti elektronických útoků. Trendem v této oblasti se stává stále dokonalejší ochrana malware⁹ proti jeho detekci a následné analýze. Jedná se zejména o používání komerčně dostupných či vlastních ochranných programů. Dalším prvkem ochrany malware je také rozdělení celého elektronického útoku do několika částí tak, aby nedošlo k odhalení celého funkčního vzorku škodlivého kódu.

Vzhledem k výše zmíněným skutečnostem lze v nejbližší budoucnosti předpokládat spíše úzké zacílení elektronických útoků na konkrétní zájmové oblasti v rámci kyberprostoru a menší informační systémy, jejichž ochrana je vzhledem k finanční náročnosti kvalitního zabezpečení obecně nižší.

Pro účinný postup bezpečnostních institucí proti cílenému napadání nebo poškozování informačních a komunikačních systémů je vedle sledování aktuálních směrů jejich vývoje nezbytná také široká mezinárodní spolupráce s bezpečnostními institucemi a se subjekty zabývajícími se vývojem nových technologií v oblasti obrany proti elektronickým útokům a jiným nežádoucím zásahům do informačních a komunikačních sítí.

⁸ Phishingový útok spočívá v podvodném vylákání citlivých dat (přihlašovací jméno, heslo apod.) od osob využívajících systém elektronického bankovníctví. Útočník následně finanční prostředky z účtů poškozených klientů převede na účty své nebo nastrčených osob.

⁹ Škodlivý kód (program), jehož cílem je ve většině případů krádež elektronické identity uživatele.

2 Ochrana utajovaných informací a bezpečnostní řízení na žádost NBÚ

V oblasti ochrany utajovaných informací BIS plnila úkoly stanovené zákonem č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

V rámci zajištění bezpečnostního řízení BIS úzce spolupracuje s NBÚ, ostatními zpravodajskými službami České republiky, orgány státu a organizacemi. V této oblasti také udržuje úzkou spolupráci s partnerskými zahraničními službami, s nimiž má BIS usnesením vlády schválenou mezinárodní součinnost.

V roce 2007 se BIS zabývala žádostmi NBÚ o provedení úkonů v rámci bezpečnostního řízení o vydání, popř. zrušení platnosti, osvědčení fyzické osoby a podnikatele a dokladu o bezpečnostní způsobilosti. V rámci bezpečnostního prověřování podnikatelů provádí BIS na základě žádosti NBÚ i šetření ke změnovým údajům podnikatele.

V období roku 2007 přijala BIS od NBÚ 517 žádostí o provedení úkonů v rámci bezpečnostního řízení o vydání, či zrušení platnosti, osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení Tajné a Přísně tajné a 478 takových prověřování ukončila. V rámci bezpečnostního prověřování podnikatelů obdržela BIS od NBÚ 239 žádostí, prověřování ukončila ve 212 případech. V oblasti ověřování bezpečnostní způsobilosti fyzických osob BIS obdržela 52 žádostí NBÚ a ukončila šetření k 52 osobám. Zároveň BIS v rámci bezpečnostních řízení prováděla na základě žádostí NBÚ šetření ve svých evidencích k 304 osobám a 291 podnikatelům.

3 Podávání zpráv a ukládání úkolů

Ukládání úkolů BIS upravuje § 8 zákona č. 153/1994 Sb. Úkoly zadávané BIS vládou a prezidentem korespondují se stanovenou působností činnosti BIS.

Kromě přímých zadání plní BIS průběžně úkoly stanovené zákonem. Při zjištěních, která nesou odkladu, předává BIS informace orgánu či instituci, která ve své pravomoci může rozhodnout či konat.

V průběhu roku předala BIS prezidentovi a členům vlády více než 800 dokumentů. Další informace BIS zasílala příslušným státním orgánům, Policii ČR, Úřadu pro zahraniční styky a informace a Vojenskému zpravodajství (celkem více než 300).

Na žádost příslušných orgánů se BIS vyjadřuje k žádostem o udělení státního občanství ČR, vstupního diplomatického víza, trvalého pobytu na území ČR či k žádostem o přiznání postavení uprchlíka apod. Takových vyjádření zpracovala BIS v loňském roce více než 300. V souvislosti s licenčním řízením v rámci zahraničního obchodu s vojenským materiálem a položkami dvojího užití se BIS zabývala více než 2000 žádostmi.

Při udělování víz BIS spolupracuje s Ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie a s ostatními zpravodajskými službami ČR, přičemž podle usnesení vlády je BIS garantem za všechny zpravodajské služby.

4 Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány

Stejně jako v roce 2006 byl i v loňském roce hlavním tématem boj proti mezinárodnímu terorismu. V této oblasti BIS spolupracovala se zpravodajskými službami a dalšími orgány státní správy zejména v rámci činnosti Společné zpravodajské skupiny při Úřadu vlády ČR (SZS), která byla zřízena dne 6. června 2005 usnesením Bezpečnostní rady státu jako stálý pracovní orgán Výboru pro zpravodajskou činnost a je určena pro výměnu zpravodajských informací a zajištění koordinace mezi zpravodajskými službami, PČR, MV a MZV.

Efektivní spolupráce na úrovni konkrétních akcí probíhala v rámci boje proti terorismu i se

specializovanými útvary ÚOOZ SKPV PČR¹⁰, Policejním prezídiem, ŘSCPP¹¹, VZ a ÚZSI. V rámci problematiky mezinárodního terorismu probíhala rovněž spolupráce s MZV a MV - zejména OBP MV¹².

Spolupráce s Úřadem pro zahraniční styky a informace

Kromě standardní výměny informací, především z oblasti mezinárodního terorismu, nelegální migrace, extremismu a působení zpravodajských služeb cizí moci, probíhaly dle potřeby vzájemná jednání a odborné konzultace.

Spolupráce s Vojenským zpravodajstvím

Hlavním předmětem spolupráce mezi BIS a VZ je stejně jako v předchozím případě vzájemná výměna informací. V roce 2007 byly předběžně domluveny některé součinnostní akce, které budou eventuálně realizovány podle operativní situace v roce 2008.

Spolupráce s Policí ČR

Spolupráce BIS s jednotlivými složkami PČR je velmi široká a neomezuje se pouze na plnění zákonné povinnosti zpravodajských služeb předávat policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti. Kromě vzájemné součinnosti a výměny informací, která v roce 2007 probíhala např. v oblasti nelegální migrace či organizovaného zločinu, jde ze strany obou složek i o technické zabezpečení konkrétních akcí.

BIS aktivně spolupracuje se všemi příslušnými složkami PČR, a to jak na krajské, tak i celorepublikové úrovni také za účelem předcházení vzniku rizikových situací a zajištění zákonnosti při akcích extremistických skupin.

Spolupráce s dalšími subjekty

BIS spolupracuje s celou řadou dalších orgánů, a to v podstatě ve všech oblastech, kde jí to právní předpisy umožňují.

V oblasti vzdělávání a výcviku pokračuje spolupráce BIS s Útvarem pro ochranu ústavních činitelů ochranné služby a Útvarem pro ochranu prezidenta ČR. Oboustranně prospěšná je spolupráce BIS a Armády ČR při nácviku řešení krizových situací při převozu chráněných osob.

Zvyšuje se zájem vysokých škol o spolupráci s BIS v oblasti vysokoškolské výuky. Na základě smlouvy o spolupráci s Policejní akademií ČR (PA) byla v roce 2006 zahájena a v roce 2007 pokračovala vysokoškolská výuka předmětu "Zpravodajské služby" v magisterském studijním programu. Tuto výuku plně zajišťují lektori BIS. Úspěšně se rozvíjí i spolupráce s Universitou obrany v Brně.

Konkrétní spolupráce, včetně výměny informací, probíhala i s dalšími státními orgány a institucemi, včetně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, Českého statistického úřadu, Českého báňského úřadu, NBÚ, Ministerstva vnitra (Odboru azylové a migrační politiky), Generálního ředitelství cel ad.

5 Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci

Počet zpravodajských služeb, se kterými je po souhlasu vlády BIS oprávněna navázat spolupráci, se v roce 2007 rozšířil na 94 služeb z 60 zemí světa. Důvodem je především nutnost výměny informací v oblasti boje proti terorismu a rozšíření počtu členských zemí skupin mnohostranné spolupráce.

¹⁰ Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky

¹¹ Ředitelství Služby cizinecké a pohraniční policie

¹² Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra

Kromě terorismu byly hlavními oblastmi spolupráce kontrašpionáž, proliferace, pravicový extremismus a organizovaný zločin. U řady partnerů i v rámci multilaterální spolupráce je přitom patrné zvýšení důrazu především na kontrašpionáž.

V rámci mezinárodní spolupráce poskytla BIS svým zahraničním partnerům více než 1700 informací, přijala téměř 7000 písemností a její zástupci se zúčastnili 500 mezinárodních jednání.

5.1 Mnohostranná spolupráce

Protiteroristická skupina – CTG

Protiteroristická skupina je zvláštním orgánem bezpečnostních služeb zemí EU pro boj s terorismem. BIS je v rámci svých možností zodpovědným členem Skupiny, účastní se jednání na úrovni ředitelů služeb i ředitelů protiteroristických odborů. V případě relevantních témat BIS vysílá své zástupce i na expertní semináře. Účast na těchto seminářích však byla ve srovnání s rokem 2006 méně častá. V roce 2007 však BIS odeslala více analytických příspěvků a také se přímo podílela na konkrétních projektech.

Zvláštní výbor NATO

Z důvodu stagnující reformy NATO se začlenění Zvláštního výboru (ZV) v Alianci nezměnilo. V r. 2008 proběhne první setkání ZV se zástupci Austrálie, což odráží trend otvírání Aliance novým regionům (Austrálie, Nový Zéland, Japonsko).

6 Vnitřní bezpečnost

V oblasti personální bezpečnosti byla v roce 2007 podle zákona č. 412/2005 Sb. prováděna bezpečnostní řízení u příslušníků a zaměstnanců BIS. Ani v jednom případě nebylo rozhodnuto o nevydání osvědčení o přístupu k utajovaným informacím. Stejně tak nebylo za stejné období žádnému zaměstnanci či příslušníkovi BIS osvědčení odebráno, resp. jeho platnost zrušena. Kromě toho bylo provedeno několik desítek bezpečnostních řízení u uchazečů o přijetí do zaměstnaneckého či služebního poměru.

Podle § 22 odst. 5 zákona č. 412/2005 Sb. byl prověřován důvod pro utajení informace u dokumentů, jejichž původcem je Federální bezpečnostní informační služba, Bezpečnostní informační služba České republiky a Bezpečnostní informační služba od 1. 7. 1991 do 31. 12. 2005.

V oblasti fyzické bezpečnosti byla především realizována opatření vyplývající z analýz rizik, která byla zaměřena na zkvalitnění systémů režimových opatření, technické ochrany a fyzické ostrahy objektů za účelem zajištění ochrany utajovaných informací.

Informační systém BIS se průběžně rozvíjí a je připravován na období předsednictví ČR v EU. V roce 2007 byly komunikační trasy posíleny a osazeny novými typy kryptografických prostředků. Změny probíhající s cílem zajistit dostatečné kapacity informačního systému jsou prováděny především s ohledem na bezpečnost zpracovávaných utajovaných informací.

7 Kontrola

7.1 Vnější kontrola

Činnost BIS podléhá podle zákona č. 153/1994 Sb. kontrole vlády a Parlamentu ČR. Vláda také kontroluje plnění uložených úkolů. Ředitel BIS je ze své činnosti odpovědný vládě.

Kontrolní činnost vlády se zaměřuje na všechny oblasti činnosti BIS. Věcnou činnost BIS vláda kontroluje průběžně prostřednictvím předaných výstupů a splněných úkolů. Provozní činnosti kontrolují příslušné státní orgány.

Kontrolní činnost Parlamentu ČR vůči BIS je stanovena zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, který v § 18 až 21 upravuje kontrolní činnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR prostřednictvím k tomuto účelu zřízeného zvláštního kontrolního orgánu (Stálá komise pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby).

Právní rámec kontrolní činnosti v oblasti hospodaření s rozpočtovými prostředky a se svěřeným majetkem v BIS je dán zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, a vyhláškou MF ČR č. 416/2004 Sb., kterou se tento zákon provádí. Zákon je v BIS aplikován služebním předpisem.

Vnější kontroly v BIS provádějí orgány a instituce, které mají dle příslušných zákonů právo provádět kontroly dílčích činností. V roce 2007 bylo provedeno celkem 13 kontrolních akcí. Jejich předmětem byla např. evidence v oblasti sociálního zabezpečení příslušníků, odvádění pojistného na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, plnění hygienických norem atd. Závažné nedostatky při kontrolách nebyly zjištěny.

V některých oblastech hospodaření vykonává kontrolu Nejvyšší kontrolní úřad.

Kontrolu průběhu použití zpravodajské techniky provádí předseda senátu Vrchního soudu v Praze.

7.2 Vnitřní kontrola Činnost interního auditu

Vnitřní finanční kontrolu BIS zajišťuje interní audit. Rozsah působnosti je stanoven zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů a vyhláškou č. 416/2004 Sb. V podmínkách BIS je zákon proveden služebním předpisem. Některé vnitřní finanční kontroly jsou též prováděny odbornými útvary BIS.

V roce 2007 byly provedeny 52 vnitřní kontroly, které se týkaly např. provádění veřejných zakázek, nakládání s nepotřebným majetkem, dodržování služebních předpisů. Byl proveden audit protikorupčních opatření v BIS.

V několika případech vnitřní kontrola odhalila drobné nedostatky formálního charakteru, které byly ve stanovených termínech odstraněny. V jednom případě bylo přijato doporučení směřující k doplnění vnitřních předpisů o další kontrolní mechanismus. Závažné porušení vnitřních předpisů nebylo zjištěno.

Kontrolní činnost v oblasti ochrany utajovaných informací

V průběhu roku 2007 byla provedena kontrola administrativní bezpečnosti u několika organizačních útvarů, zejména se zaměřením na fyzickou kontrolu utajovaných dokumentů, kontrolu evidence utajovaných nosných médií a kontrolu evidence označovacích a administrativních pomůcek.

Na úseku fyzické bezpečnosti byly při získávání podkladů pro kompletaci bezpečnostní dokumentace prováděny kontroly dodržování podmínek ukládání utajovaných informací. V objektech BIS byly provedeny funkční zkoušky již instalovaných bezpečnostních prvků, včetně úschovných objektů a jednotlivých komponentů zámkových systémů.

Činnost odboru inspekce

Činnost odboru inspekce BIS vychází z organizačního řádu BIS a je upravena také služebním předpisem, kterým se stanoví zásady řízení konaného příslušníky odboru inspekce a policejního orgánu Bezpečnostní informační služby.

Hlavní činností příslušníků odboru inspekce BIS je působnost ve třech oblastech:

- činnost v postavení policejního orgánu BIS ve smyslu § 12 odst. 2 tr. řádu, a to v případech podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem BIS,
- činnost při prošetřování případů podezření ze spáchání jednání majících znaky přestupku a kázeňských přestupků příslušníky BIS, včetně prošetřování mimořádných událostí podle vnitřního předpisu,
- činnost v rámci prověřování stížností, oznámení a podnětů příslušníků BIS a subjektů mimo BIS

Další oblastí činnosti příslušníků odboru inspekce BIS je vyřizování dožadání jiných orgánů činných v trestním řízení (především orgánů Policie ČR) podle ustanovení trestního řádu.

Činnost inspekce jako policejního orgánu

V roce 2007 byl odbor inspekce činný v celkem šesti trestních věcech příslušníků BIS. Čtyři z těchto případů byly odloženy dle § 159a odst. 1 trestního řádu, jedna věc byla postoupena na příslušné státní zastupitelství z důvodu nepříslušnosti odboru inspekce a v jednom případě byla věc postoupena na státní zastupitelství s návrhem na zahájení trestního stíhání.

V roce 2007 na základě schválení ředitele BIS odbor inspekce provedl dvě kontrolní akce, které byly zaměřeny na kontrolu řádného používání služebních vozidel a kontrolu materiálu evidovaného ve výzbrojní materiálové třídě. V obou případech nebyly zjištěny závažné nedostatky.

Šetření ve věcech přestupkových

Do této kategorie činnosti odboru inspekce BIS spadají především případy dopravních nehod příslušníků BIS, meritorně prošetřované příslušnými orgány Policie České republiky. Odbor inspekce BIS tato šetření doplňuje o zjištění podstatná pro rozhodnutí ve věci, která policejní útvary nemohou obstarat. Další důležitou součástí činnosti odboru inspekce BIS je šetření případů na úseku utajovaných informací.

Případy, u nichž bylo zjištěno podezření ze spáchání kázeňského přestupku nebo jednání majícího znaky přestupku ze strany příslušníka BIS, byly postoupeny ke kázeňskému řízení podle ustanovení Hlavy IV (§ 186 - 189) zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Šetření ve věcech stížností a oznámení

Příslušníci odboru inspekce BIS v roce 2007 prováděli potřebná šetření ve věcech stížností, oznámení a podnětů příslušníků BIS a subjektů mimo BIS. Z celkového počtu 43 podání připadá 41 (95,3 %) na oznámení a 2 (4,7 %) na stížnosti. Obě stížnosti byly vyhodnoceny jako neoprávněné.

7.3 Právní rámec

Činnost, postavení a působnost BIS jako zpravodajské služby demokratického státu jsou upraveny příslušnými zákony: zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Ve své činnosti se BIS dále řídí Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a ostatními zákony a jinými právními předpisy ČR. Rok 2007 byl také prvním rokem účinnosti zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

V průběhu roku 2007 se BIS aktivně účastnila diskuse nad zamýšlenou reformou zpravodajských služeb v ČR a s tím související přípravou legislativních návrhů.

7.4 Rozpočet

Základní rozpočtové objemy příjmů a výdajů kapitoly státního rozpočtu 305 - Bezpečnostní informační služba byly schváleny zákonem č. 622/2006 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2007. Výdaje byly stanoveny ve výši 1 178 276 tis. Kč a příjmy ve výši 113 000 tis. Kč.

Schválený rozpočet příjmů ve výši 113 000 tis. Kč byl naplněn částkou ve výši 161 073 tis. Kč po konsolidaci (tj. po odečtení prostředků převedených do příjmů při čerpání z rezervního fondu). Rozhodující objem zde jako v předchozích letech tvoří příjmy za pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Ostatní příjmy, včetně kapitálových, byly obdobné jako u ostatních organizačních složek státu. Celkové příjmy v roce 2007 dosáhly úrovně 114,25 % příjmů roku 2006.

Upravený rozpočet výdajů po všech změnách v roce 2007 činil 1 188 313 tis. Kč. Skutečné čerpání činilo 1 202 995 tis. Kč, ve kterém je však zahrnuto povolené překročení výdajů v důsledku zapojení prostředků rezervního fondu ve výši 27 784 tis. Kč. V tomto celkovém čerpání výdajů je rovněž zahrnut nezbytný převod do rezervního fondu v objemu 39 966 tis. Kč.

S rozvojem nových poznatků, prostředků a metod bylo nutné adekvátním způsobem rozvíjet a zdokonalovat i prostředky Služby jak v oblasti lidských zdrojů, tak v oblasti odpovídajícího materiálního a technického vybavení nezbytného pro splnění zadaných úkolů. Kromě stávajících běžných provozních potřeb bylo třeba reagovat na technický rozvoj a nové technologie i na nové zvýšené požadavky na bezpečnostní aspekty.

Po částečné stabilizaci rozpočtových výdajů v letech 2005 a 2006 bylo nutné v roce 2007 opět výrazně redukovat rozpočtové prostředky do materiálně technické základny. Vzhledem k částečné možnosti použít prostředky rezervního fondu na rozpočtem nezabezpečené potřeby byl tento nepříznivý dopad zmírněn a výdaje do této oblasti umožnily nejnutnější obměnu některých vybraných technických prostředků a jejich alespoň minimální rozvoj. Došlo však také k výrazné redukci kapitálových výdajů s jejich meziročním poklesem o cca 30 mil. Kč.

Největší objemy prostředků tradičně směřovaly do oblastí spojení, výpočetní techniky a zpravodajské techniky, které představují základní materiální prostředky pro činnost zpravodajské služby.

Velká pozornost byla trvale v podstatě ve všech výdajových oblastech věnována nezbytným opatřením souvisejícím s ochranou utajovaných informací, tedy s aplikací zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.